

Dramatická výchova – základní přehled

PaedDr.Zdenka Hanková

□ JAKO PŘEDMĚTY + RVP

DRAMATICKÁ VÝCHOVA
TVOŘIVÁ DRAMATIKA
VÝCHOVNÉ DRAMA

□ DĚTSKÉ A STUDENTSKÉ DIVADLO

JAKO KONCEPČNÍ PRINCIP - METODA DO VÝUKY

zdroje:

(1)-Valenta,J.

(2)-Bláhová,K.

(3)-Machková,E.

(4)-Way,B.

TRENDY DV (Valenta, J.) :

- **Osobnostní rozvoj a sociálně etické drama** (hra s příběhem - k žákovi, společnosti, kulturní kontext; etická dilemata);
 - **X Umělecký rozvoj a divadelní vyústění dramatu**
 - **Otázka hodnocení výsledků, výzkum, zasazení do kurikula**
-

CÍLE DV

- INDIVIDUÁLNĚ PSYCHICKÉ
- SOCIÁLNÍ
- ETICKÉ
- UMĚLECKÉ
- A CÍLE VE VÝUCE:.....

Domény cílů: kognitivní, afektivní,
psychomotorické

OPERACIOVATELNOST CÍLE

Osobnostní a sociální výchova

(Josef Valenta)

- **Příležitost k učení – jádrová činnost v souhlasu s cílem**
- **Požadavky:**
 - **Aktivní** (improvizace – rozhodování, hledání řešení v jednání)
 - **Provázející, respektující role učitele**
 - **Zosobněná** (referenční rámec skupiny, jednotlivce; pozitivní formující potenciál)

!!!PSYCHICKÁ BEZPEČNOST!!!

Dramatická výchova (Valenta, J.)

- **system řízeného, aktivního sociálně-uměleckého učení** dětí či dospělých založený na využití **základních principů a postupu dramatu a divadla**, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společenskými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé.
-

OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA

- ❑ **akcentuje formativní prvky**
 - ❑ orientuje se na subjekt i objekt
 - ❑ je praktické a má každodenní využití v běžném životě
 - ❑ **Reflektuje osobnost žáka, jeho individuální potřeby i zvláštnosti. Jeho smyslem je pomáhat každému žákovi utvářet praktické životní dovednosti.**
 - ❑ Specifikum OSV - **učivem se stává sám žák**, stává se jím **konkrétní žakovská skupina** a stávají se jím více či méně **běžné situace každodenního života**
 - ❑ smyslem je pomáhat každému žákovi **hledat vlastní cestu** k životní spokojenosti založené na dobrých vztazích k sobě samému i k dalším lidem a světu.
-

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma OSV:

- vede k porozumění sobě samému a druhým
 - napomáhá k zvládnutí vlastního chování
 - přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni
 - rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a k tomu příslušné vědomosti
 - utváří a rozvíjí základní dovednosti pro spolupráci
 - umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací (např. konfliktů)
 - formuje studijní dovednosti
 - podporuje dovednosti a přináší vědomosti týkající se duševní hygieny
-

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma OSV:

- pomáhá k utváření pozitivního (nezraňujícího) postoje k sobě samému a k druhým
 - vede k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
 - vede k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů
 - přispívá k uvědomování mravních rozměrů různých způsobů lidského chování
 - napomáhá primární prevenci sociálně patologických jevů a škodlivých způsobů chování
-

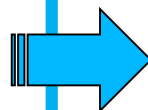
METODY DV = PŘÍLEŽITOST K UČENÍ

- **PRÁCE S PŘÍBĚHEM**

(1,2,3; LITERÁRNÍ PŘEDLOHY - 3)

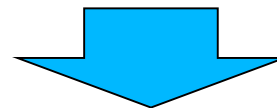
- **REFLEXE**

- **PRŮPRAVNÉ HRY
(2,3)**

SITUACE

(FIKTIVNÍ, **PSYCHICKÁ BEZPEČNOST**,
AKTUALIZOVATELNOST = POTENCIÁL
PRO TRANSFER DO ŽIVOTA,
HERMENEUTICKÝ KRUH)

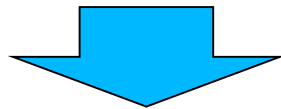
HRA V ROLI =
JÁDROVÁ ČINNOST

ROVINY SIMULACE, ALTERACE, CHARAKTERIZACE

EFEKTIVITA A VYVÁŽENOST emoční náročnosti a rizik

DIDAKTICKÉ POŽADAVKY osv

- aktivní
- zosobněná
- provázející – respektující

PROŽITEK - INTENZITA EMOCE,
ATMOSFÉRA UMOCNÍ UČENÍ

(autoři: Hanuš, Jirásek, Valenta,
Slavík, Franc, Zounková, Way)

PSYCHICKÁ BEZPEČNOST

- důvěra ve skupině
- důvěra s učitelem
- přiměřenost
- znalost skupiny (rizika, limity, aktuální stav)
- ÚZKOST BRÁNÍ UČENÍ
- komfortní zóna x ohrožení
- RISK MANAGEMENT

KLÍČOVÝM PARAMETREM JE ÚČASTNICKÁ SKUPINA

JSME UČITELÉ, NIKOLIV TERAPEUTI = JDE O VÝCHOVU, NIKOLIV TERAPII

REFLEXE = PŘÍLEŽITOST K UČENÍ

POSTUP:

REFLEXE S CÍLEM
KORESPONDUJÍ

zážitek z přehrávky (co se
dělo, jak jsme reagovali)

zobecnění (jak tomu
rozumíme, o co jde)

přenos do života dětí (jak
to využijeme v životě, k
čemu mi to je)

Otázky...

- ❑ **otevřená x uzavřená otázka**
- ❑ napřed klást otázku, potom vyvolat žáka
- ❑ při potížích formulovat otázku jinak, načasovat otázky a pauzy mezi nimi
- ❑ dát najevo zájem o žakovu odpověď – dívat se do očí,
- ❑ zajistit, aby ostatní žáci naslouchali

REFLEXE = PŘÍLEŽITOST K UČENÍ

- **sebepoznání**
- zmapování pestrosti postojů ostatních – **vzájemné poznání**
- **zobecněním závěrů vzdělává i vychovává**

rozvoj kritického myšlení a hodnocení

(rozdvíjejí schopnost citlivé kritiky k ostatním)

učí přebírat a přijímat **zodpovědnost** za vlastní práci, tedy i učení a rozvoj.

Požadavky na učitele DV (Bláhová, K.)

- pozitivní vztah k dítěti i k vyučovacímu předmětu
 - profesní schopnosti (pedagogický takt, postřeh a sdělnost)
 - základní předpoklad = **tvořivost** (schopnost vnímat věci nově, neotřele, originálně)
 - **pohotově reagovat na změnu** okolností, nespokojovat se s prvoplánovaností, postřeh spojený se schopností pohotově reformulovat cíle podle aktuálních podmínek
 - **rozvinutá představivost a fantazie**, fabulační schopnosti, vyhledávání námětů - citlivou vnímavost k reálnému i literárnímu světu a nemalou dávku vynalézavosti
 - cit pro tepmorytmus, prostor a smysl pro tvar
 - **komunikační sdělnost a schopnost naslouchat**
 - **citlivost v jednání či umění empatie**-schopnost vcítit se do pocitu druhého.
 - pozitivní přístup ke skupině, tolerantnost, schopnost respektovat její atmosféru a umět jí pohotově přizpůsobit
 - reflexe - vstřícnost a povzbudivý přístup
 - elementární znalosti a dovednosti z oboru divadla
 - (základy teorie dramatu a divadla, dramaturgické dovednosti i vlastní dramaturgická či autorská zkušenost, základy režie, scénografie a v neposlední řadě i nezbytná míra hereckých předpokladů) (2)
-

UČITEL DV (Way, B.):

sledováno optikou definice DV

- *Výchova je i přípravou mladých lidí pro život, nejen pro zaměstnání. Proto se musí týkat celé osobnosti (včetně např. intuice). Dovednost žít je závislá na praxi. V tom smyslu může znít základní definice dramatu „praktikovat život“. B.Way*
 - Cílem je rozvoj dítěte, drama je prostředek. Teprve po zvládnutí základních aspektů dramatu jako takového (jeho zpracování) je možné jako je prostředku užít v k pochopení historie, biblických příběhů nebo literatury (apod.)
-

UČITEL DV (Way, B.):

- *Zájem o děti*
 - *Vědomosti o tom, proč drama užívat*
 - *Možnost zvolit takový přístup k věci, jaký je pro každého jedince nejvhodnější a v němž je nejjistější*
 - *Začněte tam, kde jste sami nejšťastnější a nejjistější, začněte z toho bodu, kde pociťujete zaujetí a jistotu. Cíl má být jediný, ale cesty rozmanité a individuální. Řídí se tím, kde jste vy jako učitel a vyrůstají ze zvláštního závazku, který máte vůči dětem nebo mladým lidem, jimž pomáháte se rozvíjet.*
 - *Základní aspekty lidství jsou rozhodující.*
-

PRAVIDLA (Way, B.):

- UDRŽENÍ POZORNOSTI – SOUSTŘEDIT SE
 - Rušení publikem = tak dlouho bez publika, dokud nejsou připraveny ubránit se emocionální reakci na situaci, kdy jsou pozorovány (5-9 let určitě)
 - Celá třída najednou a současně (od individuálního zadání, přes dvojice, později skupiny)
 - Jednoduchost cvičení
 - Atmosféra klidná a nekritická (není dobře či špatně, nenapomínat či trestat, ale dávat konstruktivní návody, pozor i na pochvaly před celou třídou). Pravidla: Signál. Svoboda- ne živelnost. Odpovědnost bez úzkosti.
 - DODRŽOVAT POSLOUPNOST (od dalekého k blízkému až osobnímu či naopak; ode mne k ostatním a k obecnému)
 - PO KAŽDÉM CVIČENÍ DISKUSE = REFLEXE O PROŽITÉM (zkušenost) : s celou třídou, ve dvojicích, skupinách (citlivost v otázkách, není hodnocením !!!!, soutěží !!!!)
-

Literatura

- **BLÁHOVÁ, K.** *Uvedení do systému školní dramatiky.* Praha: ARTAMA, 1996.
- **MACHKOVÁ, E.** *Úvod do studia dramatické výchovy.* Praha: ARTAMA-STD, 1998.
- **VALENTA, J.,** *Metody a techniky dramatické výchovy,* Praha: Strom, 1997
- **VALENTA, J.,** *Didaktika osobnostní a sociální výchovy,* Praha: Grada Publishing, 2013
- **WAY, B.,** *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací.* Praha: ISV, 1996.
- **MORGANOVÁ, N., SAXTONOVÁ, J.** *Vyučování dramatu,* Praha: Sdružení pro tvořivou dramatiku, 2001
- **FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN, A.** *Učení zážitkem a hrou.* Brno: Computer Press., 2007
- **BENDL, S., KUCHARSKÁ, A. a kol** *Kapitoly ze školní pedagogiky a školní psychologie – skripta pro studenty vykonávající pedagogickou praxi,* UK Praha Ped.F, 2008

Doporučená literatura:

- **MLEJNEK, J.** *Dětská tvořivá hra.* Praha: ARTAMA-STD, 1997.
 - **ULRYCHOVÁ, I., GREGOROVÁ, V., ŠVEJDOVÁ, H.** *Hrajeme si s pohádkami.* Praha: Portál, 2000.
 - **KOŽÁTKOVÁ, S., PROVAZNÍK, J., BLÁHOVÁ, K. a kol.** *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy.* Praha: Karolinum, 1998.
 - **BUDÍNSKÁ, H.** *Hry pro šest smyslů.* Praha: ARTAMA, 2004 - 6., upr. vyd.
 - **DISMAN, M.** *Receptář dramatické výchovy.* Praha: SPN, 1976 a další vydání
-